

Præstø Lokalhistorie

Præstø Lokalhistoriske Arkiv & Lokalhistorisk
Forening for Præstø

19. årgang — Nr. 1. — februar 2009

Indhold

Forord	s. 3
Præstø er en byvandring værd af H.C. Thomsen	s. 4
Arrangementer	s. 22
Bestyrelser	s. 23
Foto på for- og bagsiden: Óle Hansen & Hans Chr. Thomsen	

Udgiver

Præstø Lokalhistoriske Arkiv,
Præstø Lokalhistorisk Forening

Redaktion:

Elsie Björklund
Lis Rathdach
Hans Chr. Thomsen (ansv.)

Præstø Lokalhistorie udkommer 4 gange årligt.

Medlemskab af Lokalhistorisk Forening koster årligt 100 kr.

Indmeldelse kan ske hos Knud Holm Nielsen, Tlf.: 5599 1895

Havnevej 12, 4720 Præstø. E-mail: knuboholm@yahoo.dk.

Tryk: Nordfalsters Bogtrykkeri

ISSN: 1903-0886

Arkivets åbningstider: Mandag kl.15—19 og 1. lørdag i måneden kl.10—

13 Lindevej 45, 4720 Præstø Tlf.: 55 36 31 09,

E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

Forord

Dette nummer er viet Kai Christiansen og hans store engagement i Præstø som arrangør af historiske byvandring, som initiativtager til den årlige fjordsvømning, som foredragsholder på Nysø om Thorvaldsen og meget mere.

Fotografierne fra fjordsvømningen, fra byvandringen og foredraget på Nysø er alle optaget i 2008 af henholdsvis Ole Hansen, Skibinge og Hans Chr. Thomsen.

Præstø er en byvandring værd

Portræt af Kai Christiansen

Hans Chr. Thomsen

Billede 1

Han står dér i vand til knæene. Koncentreret. Svømmerne er sendt af sted, og listen skal lige have et sidste eftercheck. Den er ok. Det plejer den at være. Det praktiske fungerer som det skal for initiativtageren bag den årlige fjordsvømning i Præstø. Navnet er Kai Christiansen - Long Tall kaldet. Højde på bare fødder - 196 cm. Stemmen - en gennemtrængende baryton. Generel attitude - autoritativ, venlig imødekommenhed med et åbenlyst islæt af humor. Betydning - en mand, der gør en forskel i lokalsamfundet. Og svømmelisten, jo - den er som sagt ok.

Ude på fjorden er konkurrencen i gang. Svømmerne er

undervejs, og følgebådene holder øje med dem. De gule bøger er GPS-udlagt aftenen før som pejlemærker på vejen mod målet, og i Præstø venter publikum. De 35 svømmere forventes i land ved roklubbens hus efter 1-1½ times intens svømning. Dagens fjordvand er roligt. Klokken er 10.35, datoen den 12. august og året det herrens år 2007. Kai Christinsen kan gå i land.

Bedste mand i vand sætter ny rekord med en fjordsvømning på 1 time 4 minutter og 59 sekunder. for de 4,7 km. Og der er andre præstationer, som er værd at nævne. Den ældste deltager til dato er 70 år – han får også bifald på samme måde som den etbenede svømmer, der gennemfører på 1 time og 40 minutter. Ikke dårligt, når der kun er et ben at gøre godt med.

Ideen til fjordsvømningen fik Kai Christiansen fra en artikel i Præstø Avis om nogle unge mennesker, der tilbage i 1935 konkurrerede om at krydse fjorden.¹ Selv har han haft en livslang passion for konkurrencesvømning,² og i samarbejde med Præstø Avis og DR Regionalen arrangeredes den første fjordkrydsning i 2004.

I et traditionsløst Danmark anno 2009 er det godt for et lokalsamfund at have ritualer – tilbagevendende årlige begivenheder. Det giver tilhørsforhold. Præstø har engang været fyldt af dem med torvedage, kreaturmarked, årlig sprøjtefest hvor brandvæsnets sprøjter og slanger blev afprøvet med efterfølgende ”sluk efter” på det daværende

Central Hotel, cirkus, kapsejlads på fjorden, regattaer, sommerfester. I dag er der ikke meget af dét tilbage. Tiden er en anden, men der er dog stadig Sct. Hansbålet, lørdagsarrangementerne i Adelgade og nu også fjordsvømningen, der her i begyndelsen af 2009 har været afholdt 5 gange.

pensionist i 1999 og har fortsat dem siden. På det seneste også i tilknytning til Hotel Frederiksminde, hvor gæsterne for et beskedent beløb kan rekvirere en historisk byvandring på en halvanden times penge. Og ikke nok hermed. I 2009 kommer der en folder som fortæller om ruten og om udvalgte ste-

Billede 2

En by er de huse og de mennesker, der lever og har levet i dem, og en by arver sig selv gennem sine fortællere. Long Tall er sådan fortæller, og en god en, som i øvrigt lige har skrevet teksten til bogen ”Sydsjællands Garderfor-ening 1907-2007. Han har veneration, for nu at bruge et fremmedord, og som han fortæller der foran indgangsdøren til den tusse- gamle Præstø kirke i sine moderne Reebok kondisko – sorte, er det tydeligt, at Præstø kommer ham ved. Kai Christiansen begyndte sine byvandring som

der i forbindelse med byvandringen Ruten går fra Frederiksminde til Svend Gønges Torv – eller omvendt. Det er en strækning på omkring 1 km. gennem en - stort set – uspoleret klassisk provins-kulisse, som der ikke er mage til ret mange andre steder i Danmark. Men byvandringen er ikke bare en tur gennem fortid. Ruten fortæller også om ændringer og om et Danmark i bevæ-

gelse. Torvet f.eks. Engang var dét byens centrale rum med borgmester, politi, ugentlige torvedage for oplandets bønder, stedet hvor folketingsvalg blev afholdt ved håndsoprækning, hvor folk blev fængslet – nu ligger det hen overladt til sig selv og sine toppede brosten. I dag er det Svend Gønges Torv, der er byens centrale plads. Før var stedet stabelplads m.m. for købstadens han-

delsfolk - nu er det parkeringsplads i forbindelse med Præstøs centrale forretningsliv. Og Frederiksminde – et flot nyrestaureret hotel med en usædvanlig udsigt og smuk beliggenhed? I slutningen af 1800-tallet blev det bygget og fungerede som en blanding af hotel og forsamlingshus.

Havnens skift fra at være Købstadens økonomiske hjerte til at blive et områ-

de for velfærds-Danmarks lystbådssejlere er tydelig, på samme måde som ændringen af den gamle jernbanestation, hvor toget - ”Niels Pæsens Møgbør” kaldet - indtil 1961 sled de lokale skinner blanke. I dag er den gamle station moderniseret³ og rummene udlejet.

Selv om Kai Christiansen på byvandringen fortæller om både munke, dra-

goner, Grundtvig, Thorvaldsen, "Esprit de Valdemar", den berømte væver fra Mern, den nationalliberale politiker D.G. Monrad, maleren L.A. Ring, statsminister Hilmar Baunsgaard, politimester Vagn Bro m.fl. er historien så mærkeligt indrettet, at Præstøs måske mest berømte figur er morderen Balle-Lars, der også får et lokalhistorisk ord med på vejen. Han blev halshugget i 1856 på rakkerbanken i Ugledige, og talemåden: "Spildte Guds ord på Balle-Lars" overlevede ham som en slags dødens efterbyrd.

Billede 3

Der er detaljer i kunsten, som får smagsdommeren frem i de fleste af os. "På Nysø", fortæller Kaj Christiansen, "portrætterede Thorvaldsen den romanti-

ske digter, Ohlenschläger, med den vorte han havde i ansigtet". Det var jo rimeligt nok, kunne man sige, da vorten jo nu engang var en del af den store digters fysiognomi. Det vidste baronessen naturligvis godt. Men hun syntes ikke, at en vorte hørte hjemme i et portræt af så stor og betydningsfuld en poet. Hun havde ikke hentet den verdensberømte Thorvaldsen til Nysø for at forevige vorten - "Baronessen kradsede vorten væk".

Det er en god lille historie som belyser forskellen mellem en kunstner og et medlem af det højere rurale borgerskab. Kunsten skulle skildre det skønne. Det var Thorvaldsen ikke uenig i, men hvad var det skønne? Involverede det en vorte f.eks.? Det kunne være svært at få hold på dengang – som i dag. Og smagsdommere er vi jo alle sammen.

Thorvaldsen havde en god tid på Nysø. Baronessen tog sig af ham, ligesom hun

trak andre berømte kunstnere til stedet – Grundtvig, Ingemann, P.C. Skovgaard, Marstrand m.fl. Kai Christiansen fortæller også om H.C. Andersen, der besøgte Nysø nogle gange. Han blev lidt upopulær, fordi han fungerede som postbud mellem to elskende – baronessens søn og hans kæreste, som baronessen ikke syntes var fin nok til sønnen. Men nu var kæresten ingen vorte, der bare kunne kradses væk. De unge fik hinanden, og det var Andersen glad

for – ”Som De sikkert ved”, sagde han til Aarsleff i hans barbersalon i Adelgade, ”residerer jeg hos den unge familie Stampe på Christinelund. Dejlige mennesker og dejlige børn... Ja, nu er jeg gudfader for alle fire døtre”.⁴

Hvad skal vi med Thorvaldsen

Der er skrevet meget om Thorvaldsen og Nysø – både på lokalt - og nationalt niveau. Berømtheder kaster glans over

et lokalsamfund. Sådan er det, og de fleste lokalhistoriske foreninger har skildringer af kendte i deres repertoire. I Hvidovre - for nu at tage et udenbys eksempel – besjælede selvste den russiske Zar området med sin tilstedeværelse i 1716. Og ikke nok med det. Han stoppede også for at frekventere den kongelige privilegerede Hvidovre Kro med samt dens lager af øl og brændevin. Besøget må have været en oplevelse for det lille vadmelsklædte bonde-

samfund – og et syn. Hvis man til dagligt er vant til at vandre i r.... af en ko, så er et mobilt russisk hof noget, der rykker. Og Zaren var ikke alene. Om ham var der et fidelt opbud af ryttere, lakajer, betjente ja., ...af die ganzen Mollevitten.

Det var en eksotisk hændelse. Men sådan en historien er jo kun interessant, fordi en fin Zar besjælede det lokale samfund med sin nærværelse.

Lige sådan med Thorvaldsen og

Præstø. Men hvad betyder han egentlig for Præstø? At Nysø betød noget i Thorvaldsens biografi – og omvendt – er klart, og at han betyder noget for turismen er også klart, ligesom han formentlig giver de lokale kasseapparaterne lidt motion og styrker den kommunale branding. Men ellers? Man kunne naturligvis nøjes med at sige som Karen Blixen sagde om elefanter: ”Det er frivolt at spørge, om hvad man skal med en elefant – den afslutter sig selv

med hale for og bag, den er ikke middel til noget som helst, men mål i sig selv og højeste instans – dette er lykken: at have en elefant”.

Altså - er det lykken at have Thorvaldsen? Får vi et bedre liv af det? Og hvad skal vi med lokalhistorie? Det er sådan noget, der er let at spørge om, men svært at svare på - formodentlig selv for en rutineret skolelærer, idrætsarrangør, byrundviser, forfatter, foredragsholder, toastmaster m.m. som Kai Christiansen, der har været rundviser på det lille museum i et par år.

Hvad siger nu Kai Christiansen?

”Museet”, siger han ”har længe været byens bedst bevarede hemmelighed – død kapital. Det skal frem i lyset for at vække interesse for kunst og for at trække turister til byen”.

Og lokalhistorien – hvad så med den?

”Med årene”, siger Kai Christiansen,

”bliver de fleste mennesker mere bevidste om deres slægts- og familieforhold. Lokalhistorien er så at sige en udvidelse heraf. Utallige er de tilhørere, der efter et Balle Lars-foredrag er kommet op til mig for at fortælle om slægtninge, der har overværet henrettelsen eller på anden måde gennem slægten havde tilknytning til begivenheden.

Skolens traditionelle start med oldtiden har allerede her gravet en grøft til det lokale – og i værste tilfælde dræbt interessen for historien.”

Opsummerende: ”Lokalhistorien skal skabe en bevidsthed om det sted vi bor, uden at det fører til bagstræberiskhed i opbygningen af den Ny Vordingborg Kommune”.

Disse var ordene.

For egen regning skal tilføjes postulatet – man får et bedre liv, hvis man ved lidt om det sted man bor. Og kendskab til lokalhistorien er ikke mindst relevant

Den ældre og den yngre Thorvaldsen

Fodnoter

1. Avisartiklen kan ses i ”Glem Ikke” 2004.
2. Kai Christiansen har været medlem af Vordingborg Svømmeklub siden 1948— i 2008 også æresmedlem. Næstformand og sportslig leder gennem 16 år. 60 års jubilæum som konkurrencesvømmer med mange mesterskaber - Sjælland junior - og seniormesterskaber, senere mastersvømmer med danske og nordiske mesterskaber og en europæisk rekord.
3. Stationen henlå forsømt nogle år indtil Tom Andersen fra Ugledige satte den i stand.
4. http://www.morpigen.dk/sommerspil/hcandersen_2005.pdf

Faktaboks

Fødselsår 1935

I lære som pølsemaker på Madsnedssund Andelssvineslagteri i 1951. Sprang fra efter 3.5 år.

Uddannet som lærer med linjefag i engelsk

Flyttede til Præstø som nygift med Ellen i 1957

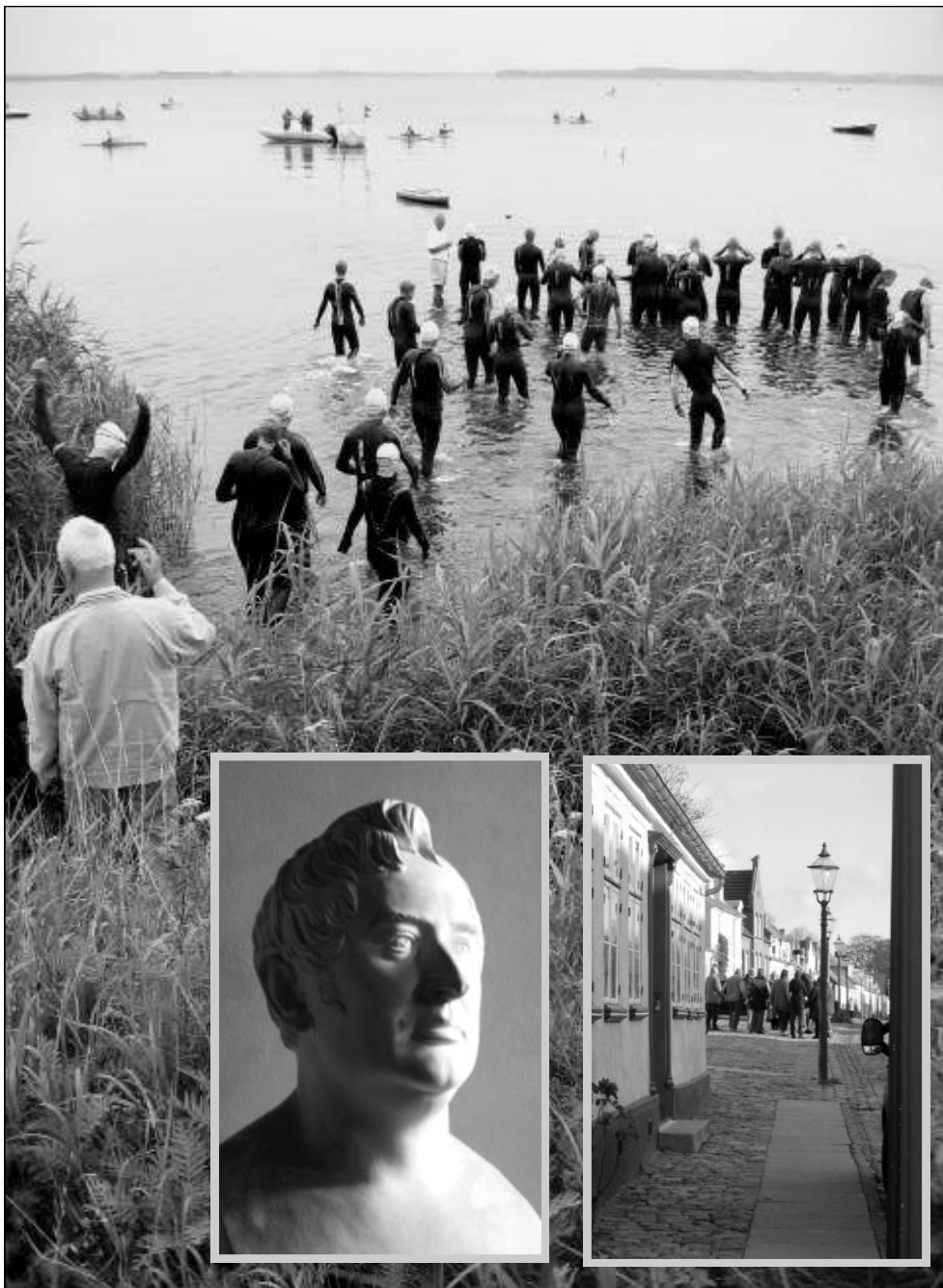
Indkaldt til Livgarden i juli 1959—senere taget til sergent

Ansæt ved Præstø Kommunale Skolevæsen fra 1. juli 1961 – 1. september 1998

Bvandring fra 1999

Fjordsvømning fra 2004

Rundviser på Museet på Nysø fra 2007

Arrangementer 2009

Generalforsamling i Bernhard

torsdag d. 12 marts kl. 19.30

Herefter vil Ivan Becker-Larsen fortælle "Historien om de to Gøgehøvdinge"

Medlemsmøde i Bernhard

torsdag d. 23. april kl. 19.30

Programmet endnu ikke fastlagt

Fredag d. 15. maj

Tur i egne biler til flint-miner

Fredag d. 14. august

Tur i egne biler. Vi tager tilbage til det lille Geo-museum og evt. Stevnsfortet, Faxe kirke eller hvad vi har lyst til

Søndag d. 6. September

Sensommerturen i bus sammen med Bevaringsforeningen.

I år er det os, der planlægger turen, og vi har tænkt os at drage "hinsidan" for at hilse på det gamle danske land Skåne.

Mere om turene i et senere nummer.

Vi beder jer foreløbig blot om at notere datoerne.

Præstø Lokalhistoriske Arkiv

Fmd. Lis Rathsach, Hjørnehusvej 21, 4720
Præstø. Tlf.: 5599 2626,
E-mail: lis.rathsach@c.dk

Arkivleder Ove Rye Jørgensen, Ugledigevej
19, 4720 Præstø. Tlf. 5599 6016.
E-mail: overye@post.tele.dk

Styrelsesmedl. Elsie Bjørklund,
Ellerødvej 44, Ørslev, 4760 Vordingborg
Tlf. 5598 5068.
E-mail: troldbj@mail.tele.dk

**Styrelsesmedl. (For Lokalhistorisk For-
ening) Ole E. Hansen**, Ved Gadekæret 2,
Skibinge. 4720 Præstø Tlf. 5599 1464

Styrelsesmedl. Sanne Bolvig Larsen, Egely-
vej 3A, 4720 Præstø. Tlf. 5599 3068.
E-mail: bolvig@larsen.mail.dk

Styrelsesmedl. Bent U. Mortensen,
Spurvevej 9, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1755,
E-mail: beum@dbmail.dk

Styrelsesmedl. Knud Skovbæk,
Nihojvej 8, 4720 Præstø. Tlf. 5599 6142
E-mail: knud.skovbaek@digtele.dk.

Styrelsesmedl. Hans Chr. Thomsen, Ege-
stræde 3, Skibinge. 4720 Præstø Tlf.: 5599 1494.
E-mail: hctka@mail.dk

Lokalhistorisk Forening for Præstø

Fmd. Dorte Worsøe, Faksevej 8,
4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.
E-mail: lystskovhuset@mail.dk

Næstfmd. Ole E. Hansen, Ved Gadekæ-
ret 2, Skibinge. 4720 Præstø Tlf. 5599 1464

Best.mdl. Gurli Nielsen, Hestehavevej
77, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1416

Kasserer Knud Holm Nielsen, Havnevej
12, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1895. E-mail:
knuboholm@yahoo.dk

Best.medl. Lise Topp, Adelgade 59,
4720 Præstø Tlf. 5478 1607

Suppl. Inge Knudsen, Jernbanevej 14
st.tv., 4720 Præstø. Tlf. 5672 5161.
E-mail: wesse@lic-mail.dk

Suppl. Bodil Møller, Juulsvej 33,
4720 Præstø. Tlf. 5599 3555

Redaktør af "Præstø Lokalhistorie":
Hans Chr. Thomsen, Egestræde 3, Ski-
binge. 4720 Præstø Tlf.: 5599 1494.
E-mail: hctka@mail.dk

